

**QULAY ATROF MUHIT VA U HAQIDA AXBOROTGA EGA BO'LISH****A COMFORTABLE ENVIRONMENT AND ACCESS TO INFORMATION ABOUT IT****КОМФОРТНАЯ СРЕДА И ДОСТУП К ИНФОРМАЦИИ О НЕЙ****Rahmonov Akbarali Akmalovich****FarDU tarix fakulteti yurisprudensiya yo'nalishi 1-kurs 25-85 guruh talabasi****[akbaral1rahmonov0108@gmail.com](mailto:akbaral1rahmonov0108@gmail.com)+998940409654****<https://doi.org/10.5281/zenodo.17973350>****Annotatsiya**

Ushbu tadqiqot globalashuv va shiddatli urbanizatsiya sharoitida inson farovonligi uchun qulay atrof-muhitning hal qiluvchi ahamiyatini o'rganadi. Maqola atrof-muhitning jismoniy (havo sifati, shovqin darajasi) va psixologik (xavfsizlik, osoyishtalik) jihatlari inson salomatligi va mehnat unumdorligiga qanday ta'sir qilishini tahlil qiladi. Mavzuning dolzarbliligi shundaki, zamonaviy jamiyatda ekologik muammolar (iqlim o'zgarishi, resurslar tanqisligi) tobora ortib bormoqda, bu esa ongli yondashuvni talab qiladi. Annotatsiya axborotga ega bo'lish madaniyatini ushbu muammolarga qarshi kurashishning asosiy mexanizmi sifatida ta'kidlaydi. Raqamli texnologiyalar orqali olinadigan ishonchli ekologik ma'lumotlar O'zbekiston Ekologiya vazirligi rasmiy sayti kabi manbalar orqali odamlarga xavflarni baholash va o'z hayotlarini yaxshilashga yordam beradi. Tadqiqotning maqsadi — atrof-muhit haqidagi ma'lumotlardan samarali foydalanish orqali shaxsiy va jamoaviy mas'uliyatni oshirish yo'llarini ko'rsatish. Xulosa qilib aytganda, ushbu ish qulay atrof-muhitni ta'minlashda axborot ochiqligi va fuqarolik faolligining o'zaro bog'liqligini ochib beradi va barqaror kelajakni qurish uchun amaliy tavsiyalar beradi.

**Annotation**

This study explores the crucial importance of a comfortable environment for human well-being in the context of rapid globalization and urbanization. The article analyzes how the physical (air quality, noise levels) and psychological (safety, tranquility) aspects of the environment affect human health and productivity. The relevance of the topic lies in the fact that environmental problems (climate change, resource scarcity) are increasing in modern society, requiring a conscious approach. The annotation highlights the culture of access to information as a key mechanism for addressing these challenges. Reliable environmental data obtained through digital technologies, such as those available via the official website of the Ministry of Ecology of Uzbekistan, helps people assess risks and improve their lives. The study aims to show ways to increase personal and collective responsibility through the effective use of environmental information. In conclusion, this work reveals the interdependence of information openness and civic engagement in ensuring a comfortable environment, and provides practical recommendations for building a sustainable future.

**Аннотация**

Данное исследование изучает ключевое значение комфортной окружающей среды для благополучия человека в условиях быстрой глобализации и урбанизации. В статье анализируется, как физические (качество воздуха, уровень шума) и психологические

(безопасность, спокойствие) аспекты среды влияют на здоровье и продуктивность людей. Актуальность темы заключается в том, что в современном обществе растут экологические проблемы (изменение климата, нехватка ресурсов), что требует сознательного подхода. Аннотация подчеркивает культуру доступа к информации как ключевой механизм решения этих проблем. Надежные экологические данные, полученные с помощью цифровых технологий, например, через официальный сайт Министерства экологии Узбекистана, помогают людям оценивать риски и улучшать свою жизнь. Цель исследования — показать пути повышения личной и коллективной ответственности через эффективное использование экологической информации. В заключение, эта работа раскрывает взаимозависимость информационной открытости и гражданской активности в обеспечении комфортной среды, а также предлагает практические рекомендации для построения устойчивого будущего.

**Kalit soʻzlar:** Urbanizatsiya, Globalashuv, Iqlim oʻzgarishi, Havo ifloslanishi, Ekologik xavfsizlik, Ochiq maʼlumotlar, Raqamli texnologiyalar, Fuqarolik faolligi.

**Keywords:** Urbanization, Globalization, Climate Change, Air Pollution, Environmental Security, Open Data, Digital Technologies, Civic Engagement.

**Ключевые слова:** урбанизация, глобализация, изменение климата, загрязнение воздуха, экологическая безопасность, открытые данные, цифровые технологии, гражданская активность.

#### **Kirish**

Qulay atrof-muhitni taʼminlash va u haqidagi ekologik axborotdan xabardor boʻlish jamiyat salomatligi va barqaror rivojlanishning asosiy shartlaridan biridir. Aholining ekologik maʼlumotga erkin kirishi, uning shaffofligi va ishonchligi ekologik xavfsizlikni taʼminlashda muhim oʻrin tutadi. Mazkur yoʻnalishda aniqlangan muammolar — aholining ekologik axborotdan xabardorligi yetarli emasligi, maʼlumotlarni toʻplash va eʼlon qilish tizimlarining bir xil ishlamasligi, monitoring natijalarining oʻz vaqtida yetkazilmasligidir. Shu bilan birga, aniqlanmagan muammolar ham mavjud: ekologik axborot sifatini baholash mezonlari toʻliq ishlab chiqilmagani, axborotdan foydalanish madaniyatini oshirish mexanizmlari va raqamli ekologik maʼlumotlar integratsiyasining yetarlicha oʻrganilmagani. Tadqiqotning maqsadi — qulay atrof-muhitni taʼminlashda ekologik axborotning oʻrni va ahamiyatini aniqlash, mavjud va yashirin muammolarni tahlil qilish hamda ekologik axborotdan foydalanishni takomillashtirish boʻyicha xulosalar ishlab chiqishdan iborat.

#### **Adabiyotlar tahlili va metodologiya**

Aholi oʻzi yashayotgan hududdagi real ekologik holat, rejalashtirilayotgan qurilishlar, kommunal xizmatlarning sifati yoki mahalliy byudjetning qayerga sarflanayotgani haqida yetarli maʼlumotga ega emas. Koʻpincha maʼlumotlar faqat rasmiy, "silliqlangan" shaklda taqdim etiladi. Bundan qutulish uchun esa, Hukumat organlari va mahalliy boshqaruv idoralari data.gov.uz kabi yagona portallar orqali barcha muhim maʼlumotlarni ochiq eʼlon qilishlari shart. Fuqarolar shikoyat qilishlari, taklif berishlari va muammolar yechimini kuzatib borishlari mumkin boʻlgan "Xalq nazorati" kabi mobil ilovalar va veb-saytlarni joriy etish va ularning samaradorligini oshirish. Yana bir muammo bu, baʼzida rasmiy statistikada hudud "qulay" deb koʻrsatilishi mumkin, lekin aholining subyektiv his-tuygʻulari boshqacha boʻladi. Odamlar oʻzini xavfsiz his qilmasa yoki shovqin, tirbandlikdan aziyat cheksa, rasmiy raqamlar ahamiyatsiz boʻlib qoladi. Faqat rasmiy hisobotlarga emas, balki muntazam ravishda oʻtkaziladigan anonim

so'rovnomalar, ijtimoiy tadqiqotlar va fokus-guruhlar natijalariga tayanish. Baxt indeksi" yoki "qoniqish darajasi" kabi subyektiv ko'rsatkichlarni rasmiy baholash mezonlariga kiritish, kabi harakatlar esa bu muammolardan qutulish yo'llaridir. Xalqimiz orasidagi asosiy muammolardan yana biri shuki, ko'pchilik shahar yoki mahalla muammolarini faqat hukumat hal qilishi kerak deb hisoblaydi. Odamlar o'z hovlisini toza tutishi mumkin, ammo umumiy foydalanish joylari (parklar, yo'laklar) holatiga befarq bo'lishadi. Buning uchun esa, "Obod mahalla" kabi davlat dasturlariga fuqarolarni faol jalb qilish, ularning tashabbuslariga grantlar ajratish. Maktab yoshidan boshlab ekologik madaniyat va fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish, "Mening shaharim", "Mening mahallam" kabi kampaniyalarni o'tkazish talab qilinadi.

#### Natija va muxokama

Davlat statistika qo'mitasi tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlarga ko'ra, 2023-yilda atrof-muhit holati bo'yicha ma'lumotlarning ochiqlik indeksi 15% ga oshgan. Bu, asosan, data.gov.uz portalida ekologiya va obodonlashtirishga oid ma'lumotlar hajmining kengaygani bilan bog'liq. Bu ijobiy qadam bo'lsa-da, bizning so'rovnomamiz shuni ko'rsatdiki, aholining atigi 20%i ushbu portallardan xabardor. O'tkazilgan tahlillar natijasida aniqlandiki, "Obod qishloq" va "Obod mahalla" dasturlari doirasida infratuzilma sezilarli darajada yaxshilangan. Xususan, ichimlik suvi ta'minoti qamrovi 85% ga yetkazilgan. Biroq, bu dasturlar ko'pincha poytaxt va viloyat markazlarida faolroq amalga oshirilgan; chekka hududlarda qulaylik darajasi pastligicha qolmoqda. Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi tomonidan havo ifloslanishi bo'yicha yangi, yanada qat'iy normalar qabul qilindi. Ushbu me'yorlar sanoat korxonalariga jiddiy talablar qo'yadi. Maqola uchun yig'ilgan faktlar shuni ko'rsatdiki, bu qarorlar qog'ozda mavjud, ammo ularning amaliy ijrosi va nazorati yetarli emas.

#### Xulosa

Olingan natijalar bir qator savollarni keltirib chiqaradi. Ma'lumotlarning mavjudligi ularning iste'mol qilinayotganini anglatmaydi. Muhokama qilishimiz kerak bo'lgan asosiy masala — axborotni aholiga tushunarli va qulay shakllarda (mobil ilovalar, ijtimoiy tarmoqlar, mahalliy uchrashuvlar) yetkazib berish mexanizmlari sustligi. Infratuzilmani yaxshilash borasidagi ishlar tahsinga sazovor, ammo bu qulaylik hamma uchun birdek emas. Chekka hududlarda yashovchi aholi vakillari hali ham markazdagidek qulay atrof-muhitga ega emas. Bu kelajakdagi siyosatda e'tibor qaratilishi kerak bo'lgan jiddiy nuqta. Yangi qabul qilingan qat'iy ekologik qarorlar mavjud bo'lsada, ularning ijrosini ta'minlovchi samarali nazorat mexanizmi ishlamayapti. Bu esa rasmiyatchilikka olib kelmoqda. Xulosa qilib aytganda, qulay atrof-muhitni ta'minlash bo'yicha ma'lum ishlar qilingan, qarorlar qabul qilingan, ammo bu harakatlarning samaradorligi axborotning aholiga yetib borishi va qabul qilingan me'yorlarning qat'iy nazorat qilinishi bilan chambarchas bog'liqdir.

#### Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Ismoilov, A. I. (2020). Shaharlar sotsiologiyasi va urbanizatsiya muammolari. "Yangi asr avlodi" nashriyoti.
2. Karimov, S. Q. (2021). Atrof-muhit sifati va aholi salomatligi o'rtasidagi bog'liqlik. Ekologiya xabarnomasi, 14(3), 45-52-betlar.
3. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi. (2023, 15-mart). O'zbekistonda urbanizatsiya darajasining o'sishi. stat.uz manzilidan olindi.

4. Sattorov, F. S. (2019). Mahalliy boshqaruvda jamoatchilik ishtirokining ahamiyati. Huquq va burch, 5(2), 10-14-betlar.
5. World Health Organization (WHO). (2020). WHO housing and health guidelines. WHO Press.